

Висновки. З огляду на викладене варто зазначити, що реалізація заходів Концепції реформування місцевих бюджетів, внесення змін до Бюджетного кодексу України та досягнення цілей Бюджетної декларації на 2009 р. сприятимуть проведенню послідовної політики у сфері реформування місцевих бюджетів, забезпеченню стійкої дохідної бази місцевих бюджетів, підвищенню ступеня їх фінансової незалежності, результативності, ефективності та прозорості використання бюджетних коштів, ефективного вирішення питань соціально-економічного розвитку регіонів.

Література

1. Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України "Український прорив: для людей, а не політиків" : постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2008 № 14.
2. Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 308-р. – Офіційний вісник України. – 2007. – № 38. – Ст. 1526.
3. Бюджетний кодекс України : від 21.06.2001 № 2542-III / Урядовий кур'єр. – 2001. – 25 лип.
4. Про затвердження Формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між державним бюджетом та місцевими бюджетами : постанова Кабінету Міністрів України від 05.09.2001 № 1195.
5. Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2009 рік (Бюджетної декларації) : постанова Кабінету Міністрів України від 05.03.2008 № 160. – Офіційний вісник України. – 2008. – № 19. – Ст. 543.
6. Гапонюк М.А. Місцеві фінанси : [навч. метод. посіб.] / Гапонюк М.А., Яцюта В.П., Славкова А.А.— К. : КНЕУ, 2002.
7. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О.П. Кириленко // Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : НІОС, 2000
8. Кіреєв О.І. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів: проблеми та шляхи вдосконалення / О.І. Кіреєв // Фінанси України. – 2001. – № 5. – С. 34–41.

Надійшла 11.10.2011

УДК 94 (100) + 316.32/.334 (091)

О. С. ТЕЛЕТОВ

Сумський державний університет

УКРАЇНА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ГЛОБАЛІЗОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто стан України в умовах сучасної глобалізованої економіки. Підтверджено гіпотезу неприпустимості дроблення цілісного наукового, ресурсного, промислового, аграрного потенціалу країни. Для переходу України до нового якісного соціально-економічного стану необхідна переорієнтація її економіки у бік оброблювальної промисловості, замість сировинної та аграрної.

The rule of Ukraine in conditions modern global of economy is considered. The hypothesis of inadmissibility of splitting complete scientific, resource, industrial, agrarian potential of the country is confirmed. The reorientation of economy in the party of a manufacturing industry instead of raw and agrarian is necessary for transition of Ukraine to a new qualitative socio economic condition.

Ключові слова: глобалізація світової економіки, економічна криза, світова організація торгівлі, промисловий потенціал.

Постановка проблеми. Події останнього двадцятиріччя на відміну від еволюційної п'ятдесятирічної пори після другої світової війни різко змінили стан людства головним чином завдяки інноваційним зрушенням у складових його розвитку. З іншого боку підвищилася боротьба за світові ресурси, все частіше згадуються чергові ознаки третьої світової війни, кінець світу, датований за календарем майя 2012 роком, інформація про можливе зіткнення з кометою тощо. Чи є змога з'ясувати яким напрямком найближчим часом йтиме розвиток світу, зокрема у галузі економіки, та чи зможе Україна, з огляду на існуючі реалії, знайти в ньому гідне місце.

Аналіз останніх досліджень. Вітчизняні та зарубіжні вчені: О.О. Валуйський, О.С. Гирик, Т.М. Мельник, І.І. Мигович, О.Б. Мних, Г.О. Партин, А.А. Чухно, – визначають глобалізацію формою вираження процесу становлення постіндустріального способу виробництва, а також підтверджують збільшення поляризації та поглиблення протиріч на ринках збуту. В цих умовах постає можливим визначити місце України в загальносвітовому глобалізаційному економічному процесі.

Метою та завданням статті є з'ясування, в якій соціально-економічній ситуації на сьогодні знаходиться Україна і які має перспективи в умовах глобалізації міжнародної економіки та останніх подій у світі.

Викладення основного матеріалу. На сьогодні світ стоїть перед черговою соціально-економічною проблемою. Біполярний світ ринкової й планової економіки перестав існувати, однополярний світ не

відбувся, глобалізована економіка має серйозні вади. Все це спричинило ситуацію, коли стан економіки країн “золотого мільярду” під час світової економічної кризи 2008–2011 рр. різко погіршився, внаслідок чого політика неоколоніалізму як система нерівних економічних і політичних стосунків країн “золотого мільярду” і країн “третього світу”, в яких сформувалася тенденція транснаціонального викачування “додаткової праці” та нееквівалентному обміну товарами та послугами, завершується. Такі розвинуті європейські країни як Франція, Італія, Велика Британія та інші підтримують, а то й прямо запроваджують силові методи боротьби за світові ресурси, формуючи в людства думку, що природні енергетичні ресурси – це надбання всіх, а ті, кому вони потрібніші, й мають їх більше використовувати.

Можна грішити на світову кризу, на прийняття до Євросоюзу країн із слабкою однобокою розвинутою економікою – Греції, Ісландії, Португалії і це буде вірним, так як причини такого стану цих європейських країн в їх слабкій інноваційності. Чому саме в Греції другий рік поспіль стоїть питання плебісциту, одержання 100 млрд євро допомоги від Євросоюзу, та можливого виходу з останнього, а не, наприклад, в Болгарії, Румунії тощо. На нашу думку, значна кількість болгар, румунів зразу ж поїхала на заробітки до Європи (не має значення офіційно чи неофіційно), а Греція, одержавши значні обсяги товарів, на експорт нічого не дала, жила не “по кишені” тому й питання зараз стоїть так гостро. Залишившись в єврозоні Греція стане на десятиріччя джерелом європейської напруги. Такий стан існує у значній кількості країн Європи – в Іспанії, Італії, Угорщині, та у більшості країн Африки та Латинської Америки. Виступи в ООН, доповіді Всесвітнього банку та інші авторитетні міжнародні джерела підтверджують загальну тенденцію пролітаризації народів усіх континентів. Навіть у США, країні з населенням у 4% від семимільярдного населення світу та споживанням близько 40% ресурсів Землі, 11,8% населення живуть за межею бідності, що підтверджується останніми масовими виступами.

Термін глобалізація економіки з'явився наприкінці 80-х років минулого століття як подолання розриву в рівні соціально-економічного розвитку між розвинутими та країнами, що розвиваються, запобігання катастрофічного забруднення навколишнього середовища, забезпечення людства необхідними ресурсами – сировиною, джерелами енергії, продовольством шляхом дій поперед за все транснаціональних утворень: корпорацій, компаній, фінансових інституцій тощо [1], що призвело до розвитку виробничо-творчої діяльності людини, збільшення використання новітніх технологій, всеохоплюючої інформатизації. Але за останні десятиріччя виявилися і негативні ознаки глобалізації: послаблення державних суверенітетів, збільшення ролі етнічних діаспор, посилення міжнародних мафіозних груп тощо [2]. Тобто глобалізація – це неминучий, хоч і неоднозначний, суперечливий процес в сучасному розвитку людства, в стороні від якого не може залишатися жодна країна чи народ. За умов глобалізації екстенсивні форми господарювання змушено поступаються інтенсивним, тому необхідно дізнатися її смисл, спрямованість, механізми, наслідки. З одного боку, можна сказати, що “відкривається об'єктивна можливість створення не тільки комп'ютерно-технічного управління світовим співтовариством, але й можливість створення єдиної загальносвітової системи цінностей життя людини, держави, нації” [3], з іншого виникають негативні зміни, що значною мірою залежать від вирішення глибинних цивілізаційних, економічних, соціальних розбіжностей, що існують в суспільстві, табл. 1.

Таблиця 1

Виробничо-торговельно-споживчі пропорції світової економіки

Країни світу	Кількість населення, %	Валовий національний продукт, %	Торговельний обіг, %
Індустріально розвинені держави	15	52	75
Країни з відносно закритою економікою та деякі інші	10	35	6
Країни, що розвиваються	75	13	19

Що ж має робити Україна за такою ситуації, бо все збільшуються тенденції продажу сировини та матеріалів замість кінцевої продукції. Увійшовши до СОТ Україна остаточно вписалася у циклічні явища, які відбуваються в світовій економіці. Вступ України до СОТ досі неоднозначно оцінюється вченими, але практично всі погоджуються з тим, що вигоди від СОТ може мати тільки країна з високим економічним рівнем розвитку. Людина в умовах сучасних інформаційних технологій, маючи доступ до світової комп'ютерної мережі, з одного боку може взагалі не користуватися історичним надбанням людства (книги, туристичні подорожі тощо), а з іншої – практично не має можливості вийти за межі глобалізованої економіки. Наприклад, аграрний сектор економіки України має такі квоти СОТ, що всі експортпридатні сільськогосподарські виробництва обмежені в експорті, а випускати ті, що мають значні квоти, – практично неможливо: дають змогу експортувати баранину, яка в рентабельних обсягах в Україні практично не вироблялася із-за обмежених можливостей розведення овець.

На сьогодні Україна не тільки вибита з десятки найрозвиненіших країн світу за економічним потенціалом, а й займає досить скромне місце серед колишніх радянських республік. Покажемо, чому на сьогодні таким країнам значно легше. Війни та локальні конфлікти там закінчилися (як, наприклад, у Молдові), економіка стабілізувалася, хоч рівень життя, наприклад, у Прибалтиці не порівняти з аналогічним рівнем життя в Киргизстані. Туркменістан живе на видобутку газу, на який для нього свого часу “працював” увесь Радянський Союз, Азербайджан – на експорті нафти (для цих двох країн з кількома мільйонами населення експорту зазначених корисних копалин повністю вистачає для необхідного життя протягом багатьох років). Узбекистан, який у складі СРСР претендував на лідерство в Середній Азії в основному за рахунок бавовни, яку постачав в усі інші республіки Радянського Союзу, разом із Таджикистаном живе оstarбайтерством в Росії (переважно у Москві). Грузія пішла шляхом організації туризму та курортів в основному для тих азійських країн, проти яких вводять міжнародні санкції США та компанія (наприклад, Іран); Вірменія стала фактично країною з кустарним типом економічних відносин, до якої йдуть “невеличкі” інвестиції від двох конкуруючих діаспор – Росії та США;

На нашу думку, зараз необхідно зрозуміти питання взаємодії матеріального та духовного розвитку світу взагалі і на сьогодні, зокрема (наприклад, всевітні інформаційні мережі докорінно змінили світ і останні виступи в Африці, Близькому Сході та Європі певною мірою організовувалися через Інтернет). Зрозумівши їх ми зможемо, по-перше, знайти сьогоднішні оптимальні пропорції буття, по-друге, зрозуміти, як можуть такі як Україна країни, знайти своє місце в світовій глобалізованій економіці.

Якщо на початок ХХ століття умовно економічно незалежними можна вважати країни із населенням в 40–50 мільйонів людей: США, Велику Британію та Францію з колоніями, Австро-Угорську та Російську імперію, Італію, Німеччину, Японію та Китай, то через сто років такою умовою стало населення у 400–500 мільйонів, стосунки між країнами якого спрощеніші, ніж з іншими країнами світу. Це число не чиясь ідеологічна вигадка, а постійно обговорюваний у світовій науці факт. Причина саме в глобалізації економіки, в умовах якої конкурентоспроможність визначається розмірами контрольованого цим утворенням ринку (сукупності потенційних споживачів вироблюваних товарів). За меншого населення важко зібрати “незалежні” матеріально-технічну базу та потенціал наукових та інженерних кадрів, спроможний забезпечити можливість створення високих технологій, накопичити інвестиційний ресурс для реалізації великих проектів, неможливо сформулювати бюджет, здатний створити й оснастити ефективні збройні сили, утримувати якісні освіти, охорону здоров'я та систему соціального захисту [4]. Раніше за інших необхідність забезпечення незалежності від США та Китаю зрозуміла Європа: створення Євросоюзу, єдиної валюти, безмитне переміщення вантажів та безвізовий режим пересування на першому етапі були явно позитивними. Але на сьогодні в період розвитку науки і техніки, тобто індустріальних й інформаційно-технологічних суспільств, цього вже недостатньо.

Спробуємо пояснити це, з'ясувавши, яким умовам в наш час має відповідати великий соціальний організм. Західні соціологи [5] пропонують такі основні його складові: 1) постійна територія (як, правило, країна у визначених державних кордонах); 2) поповнення чи зростання населення головним чином за рахунок підвищення народжуваності, а не імміграції; 3) достатній розвиток місцевої культури для задоволення основних суспільних потреб; 4) політична незалежність; 5) економічна незалежність – можливість самозабезпечення вироблюваними промисловими та сільськогосподарськими продуктами або можливість оплачувати їх імпорт (оскільки ми розглядаємо внутрішній соціальний організм окремої країни, то експортпридатність не враховуємо). Саме завдяки цим, а також деяким якісним характеристикам суспільства, як-от соціальній структурі, внутрішній та зовнішній інтегрованості, менталітету, рівню стабільності, схильності до саморегуляції та здатності до саморозвитку суспільство є системою, що забезпечує життєдіяльність і взаємозв'язок людей між собою. У [6] підтверджується, що якщо “в 1990 році економічний потенціал СРСР склав 35,0 % США ... Сумарний економічний потенціал колишніх радянських республік за 2010 рік склав 22,5%, тобто він скоротився на третину ... Ось ціна дроблення цілісного потенціалу (морального, інтелектуального, військового, ресурсного, промислового, фінансового, наукового, збутового, спортивного і т.д.). Маючи унікальний “стартовий капітал”, Україна, точніше, її керівництво, суспільство у цілому скористалися ним не належним чином”.

За табл. 2 зрозуміємо відповідність основних груп країн світу поняттю соціального організму й визначимо перспективи їх подальшого розвитку.

Тобто, на сьогодні у світі рейтинг можливості називатися соціальним організмом такий: США і Канада – 6; країни Європи – 5,5; Китай та Індія – 5; Україна, Росія – 3,5; мусульманські країни – 3; країни Латинської Америки та Африки – 2,5. Впадає в очі наближення Китаю до економічно розвинутих країн світу.

Причини такого економічного розвитку Китаю три: 1) ефективне використання в промисловості країни технічних інновацій; 2) вмиле їх поєднання із соціальними (СРСР, який не тільки пережив час адміністративно-планової економіки, хоч і виходив з неї з набагато більшим на той час потенціалом, все-таки не зміг ще “сильною рукою” впровадити відповідні реформи, що вдалося соціалістичному Китаю); 3) китайців взагалі просто багато (на сьогодні більше ніж 1,5 мільярда чоловік), тому вони повністю й захопили слабо розвинені ринки дитячих іграшок, побутової техніки тощо багатьох країн світу. Ще 25–30

років тому представники азійських країни від Іраку до Індокитаю тільки й вивозили до себе вітчизняні електричні плитки й бритви, праски, сантехніку тощо, які повністю домінували на українському ринку.

Таблиця 2

Порівняння основних груп країн, що відповідають поняттю соціального організму

Ном. пор.	Найменування показника	Групи країн або їх типових представників для порівняння					
		США і Канада	Європа	Україна, Росія	Китай та Індія	Мусульманські країни	Латинська Америка та Африка
1	Зростання населення за рахунок народжуваності, а не імміграції	–*	–	–	+	+	+
2	Наявність специфічної культури	?	+	+	+	+	?
3	Забезпеченість промисловою продукцією	+/-	+/-	+/-	-/+	–	–
4	Забезпеченість сільськогосподарськими продуктами	+	–	+	+	+	+
5	Можливість оплачувати імпорт	+	+	–	?	–	–
6	Рівень стабільності	+	+	–	–	–	–
7	Схильність до саморегуляції	+	+	+/-	-/+	–	–
8	Здатність до саморозвитку	+	+	+/-	-/+	–	–

* - зазначене не дані, а загальні тенденції, які можна формалізувати за бальною оцінкою таким чином: “+” – “існує” (1 бал), “–” – “не існує” (0), “+/-” – “зменшується” (0,5), “-/+” – “збільшується” (0,5), “?” – “важко відповісти” (0,5).

Непоправного й тим більше образливого для України, Росії, інших країн СНД в цьому нічого немає. Японія, яка за рівнем життя стояла ближче до США, соціальною політикою до СРСР (співвідношення доходів 20% найбідніших громадян до 20% найбагатших складає 1:4), а скрупульозністю до Китаю, так і не стала другою “економічною” державою світу. Глобалізована економіка торкнулася багатьох розвинутих країн. Наприклад, США, що в середині минулого століття були законодавцем мод чи не з усіх існуючих галузей промисловості, значно втратили позиції з електроніки. Інша справа, що Україна втратила набагато більше й, певно, лише металургія залишає обсяги виробництва 20–30-річної давнини. Найнеприємнішим в цьому процесі є те, що за сучасного стану економіки України легше купити за кордоном якийсь інноваційний виріб, вузол, блок чи агрегат, які вироблялися раніше вітчизняними виробниками, що підвищує економічну залежність від зовнішнього середовища.

Цілком зрозуміло, що на сьогодні конкурувати з Китаєм не тільки Україні, а й навіть європейським державам та США з Канадою здається непростим. Але деякі складні товари широкого вжитку та товари промислового призначення з використанням технічних інновацій виробляти цілком можливо. Крім того, Україна здатна експортувати деякі види енергії, матеріалів та різні сільськогосподарські продукти незалежно від вже згаданих кабальних умов експорту, нав'язаних СОТ. Тобто, потрібно поламати негативну тенденцію, коли пропонується розвивати не ті галузі, де є певний досвід, успіхи або, принаймні, мінімальне відставання, а те, на що потрібно витратити значні кошти, в перший період дотувати з бюджету держави без впевненості, що в подальшому від цього буде якась користь. В умовах глобалізованої економіки в Європі вже склалися не тільки сталі канали розподілу, а й певні партнерські стосунки. Наприклад, у 2008 році в Україні зібрано добрий врожай зернових, але збалансувати економіку за рахунок збільшення експорту так і не вдалося й світова криза позначилася на населенні України чи не найбільше з усіх європейських країн.

Цьогорічний врожай зернових теж значно перевищує середній. Тому конче необхідно використати це максимальним чином. Саме додаткові надходження і можна вкласти в розвиток сільськогосподарської техніки, що все-таки дешевша за імпорту, придбання якої для малих та середніх сільських господарств практично неможливе. Певну роль тут має зіграти і кластеризація, яку організувати в аграрному секторі значно легше, ніж у промисловості [7]. Останнім часом з'явилися певні передумови поживлення інноваційної діяльності – необхідної умови успіху в глобалізованій економіці в сфері розробки та виробництва товарів промислового призначення, в тому числі виробничо-технічної продукції. Особливо це стосується підприємств, розташованих у регіонах України.

Отже, вписатися в глобалізаційні процеси Україна головним чином має шляхом поновлення підприємств-виробників продукції промислового призначення, що мають позитивно вплинути на розвиток інших секторів вітчизняної економіки. Наприклад, у Сумській області це створення технопаркової зони на території колишнього всесвітньовідомого підприємства “Свема” – науково-виробничий територіальний комплекс з дослідницьким центром та компактною виробничою зоною, в якій на умовах оренди можуть розташовуватись й малі наукоємні фірми; трансформація колишніх авіаремонтного та вагоноремонтного заводів у Конотопі в гвинтокрилобудівне та вагонобудівне підприємства, спочатку для потреб України, а в подальшому з метою виходу на зовнішні ринки; відтворення ефективної роботи Сумського інституту хімдобрив та пігментів як провідного науково-дослідного закладу хімічної галузі.

Тобто, для створення конкурентних переваг в умовах сучасного глобалізованого світу Україні доцільніше поєднати природні ресурси, науково-інженерний потенціал, технологічні ланцюжки та непогано освічену робочу силу з відносно невисокими споживацькими запитами країн, яким потрібні партнерські, а не “сировиннопостачальні” зв'язки. І це не обов'язково країни з колишнього СРСР. Цікавим для розробки і впровадження високих технологій є, наприклад, збільшення контактів із Бразилією – країною, що бурхливо розвивається, як-то спільні космічні програми (українські ракети й бразильський космодром), розроблення бразильськими фахівцями шельфу Чорного моря для України, розширення існуючого українського фармацевтичного виробництва інсуліну для Бразилії та т. ін.

Висновки. В умовах протиріч глобалізованої економіки, економічних криз та політичних подій у світі Україна має спочатку збалансувати внутрішньо орієнтовану економіку з нестабільною міжнародною, пов'язаною здебільшого із експортом продуктів металургії та аграрного сектору. Кінцевою метою входження України в міжнародні економічні союзи є перевага у виробництві кінцевих продуктів замість сировини та матеріалів.

Література

1. Новейший словарь иностранных слов и выражений. – Минск. : Современный литератор, 2003. – 976 с.
2. Энциклопедия социологии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovari.uandex.ru/dict/sociology>.
3. Валуйский О. Глобализация современного мира и коммунисты / О.Валуйский // Комуніст України, 2007. – № 2 – С. 54–59.
4. Кургинян С. Российско-украинские отношения – от ситуативной прагматики к полноценной стратегии [Електронний ресурс] / Кургинян С. – Режим доступу : <http://kurginyan.ru/publ.shtml?cmd=art&theme=12&auth=&id=2316>.
5. Смелзер Н. Социология / Смелзер Н. – М., 1994. – С. 84–85.
6. Герасимчук В.Г. Інноваційну неконкурентоспроможність формують: некомпетентність, невизначеність, невмотивованість / В.Г. Герасимчук // Збірник тез доповідей П'ятої міжнародної науково-практичної конференції “Маркетинг інновацій і інновації в ммаркетингу”. – Суми : “Папірус”, 2011 – С. 39–41.
7. Телетов О.С. Маркетингове забезпечення кластеризації економіки на регіональному рівні / О.С. Телетов // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 1. – С. 176–184.

Надійшла 11.10.2011

УДК 658.8

Н. В. ФІГУН

Національний університет «Львівська політехніка»

ВПЛИВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА АВТОМОБІЛЬНИЙ РИНОК ТА СПОЖИВЧІ ОЧІКУВАННЯ

Розглянуто основні тенденції на автомобільному ринку України та ЄС за період 2008–2011 ро-ків, висвітлено структуру виробництва та продажу, розкрито особливості вікової структури авто-транспортних засобів у Європі та Україні, розглянуто специфіку імпорту/експорту на ринку України, висвітлено основні тенденції у сфері торгівлі замінними частинами.

The main trends in the automotive market of Ukraine and the European Union for the period 2008-2011 are observed, highlighted the structure of production and sales, reviewed the peculiarities of the automobile age structure in Europe and Ukraine, considered the import / export market specific of Ukraine, highlighted the main trends in the spare parts commerce.

Ключові слова: логістика, замінні частини, автомобілебудування, автомобільний ринок України.

Постановка проблеми. Галузь автомобілебудування є своєрідним дзеркалом національної економіки, а стан справ у світовому автомобілебудуванні якнайкраще здатний висвітлити напрямок розвитку, тенденції, негативні явища, можливі ризики у світовому масштабі. Так, деякі експерти на основі спо-